

methodology of a blended course depends on the combination of synchronous and asynchronous learning styles has been established. Described by the components of the project, such as the team memorandum (the memo specifies the name of the team, team members, the three best topics and the rationale for their selection; the memo is not graded, but serves as a basis for obtaining approval from the instructor); instructor's recommendations (draft version of the project with suggestions for improvement); pilot workshop (not evaluated, but serves as an opportunity to receive feedback from the teacher and other students); final suggestions of the instructor (the team has the opportunity to review and implement the suggestions, submit the final version of the project for the instructor to evaluate); project defense (final seminar with evaluation). The online components of the course include work with a local organization is noted. Specific examples, in particular, the distribution of offline and online components in the mixed course "History of Art" are given.

Key words: *design, structure, mixed courses, universities, USA, criteria, quality assurance of education, offline environment, online environment, online course components*

УДК 378.018.593(477:510)

Любов Пшенична

Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка
ORCID ID 0000-0002-2840-2189

Лариса Корж-Усенко

Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка
ORCID ID 0000-0001-9538-4147

Олена Сидоренко

Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка
ORCID ID 0000-0002-6494-0451
DOI 10.24139/2312-5993/2023.02/098-106

РОЗВИТОК ПРИВАТНОЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ: ДОСВІД КИТАЮ

У статті представлено історико-педагогічний аспект та розкрито сучасний стан розвитку вищої приватної освіти в Китаї. На підставі використання сучасних наукових методів, що застосовуються в історико-педагогічних дослідженнях, висвітлено актуальність та витоки досліджуваного феномену; з'ясовано ступінь розробленості в сучасній науковій літературі; схарактеризовано особливості становлення та розвитку приватної вищої освіти в Китаї в різні історичні періоди. На основі екстраполяції позитивного китайського досвіду розроблено рекомендації, спрямовані на оптимізацію діяльності приватних вищих освітніх закладів в умовах реформування системи вищої освіти в Україні (на державному, місцевому та інституційному рівнях).

Ключові слова: *приватна вища школа, система вищої освіти, позитивний зарубіжний досвід, приватний заклад вищої освіти, приватизація, приватний сектор вищої освіти.*

Постановка проблеми. Актуальність обраної теми обумовлюється стрімкою динамікою перетворень у системі вищої освіти. Зростання ролі вищої освіти на початку XXI ст. пов'язана з процесами демократизації та

розвитку громадянського суспільства. У контексті глобалізації та інтернаціоналізації світового освітнього простору, поглиблення міжнародного співробітництва актуальним є врахування позитивного зарубіжного досвіду у сфері вищої освіти. Дослідження, здійснені під керівництвом ЮНЕСКО переконують, що до основних трендів глобального ринку освітніх послуг належить розвиток приватного сектору вищої школи. Результати авторитетного рейтингу – Times World University Rankings (QS, 2022) та національних рейтингів показують посилення позицій китайських приватних університетів та інститутів.

Аналіз актуальних досліджень. На підставі історіографічного аналізу виявлено, що проблему розвитку приватної вищої освіти у вітчизняному та світовому освітньому просторі досить широко представлено в науковій літературі. Проблема розвитку приватної вищої освіти та управління галуззю в Україні знайшла відображення в сучасних розвідках (Ф. Г. Альтбах, В. Астахова, К. Астахова, В. Білий, І. Добрянський, С. Жарая, Б. Корольов, Д. К. Леві, В. Луговий, В. Огаренко, А. Л. Осіп'ян, М. Очкасова, В. Постолатій, І. Прохор, Є. Степанович, І. Тимошенко, Т. Фініков та ін.).

У процесі опрацювання проблеми було враховано результати наукових пошуків зарубіжних дослідників розвитку вищої освіти у світовому освітньому просторі: Г. В. Баттон (H. W. Button), Дж. Бен-Девід (J. Ben-David), Х. К. Гізеке (H. C. Giesecke), С. Г. Нобл (S. G. Noble), Е. Ф. Провензо (E. F. Provenzo Jr.), Р. Д. Рейз (R. D. Reisz) та ін. Особливе значення для нашого дослідження мають праці сучасних китайських вчених: Бін Ванг (Bing Wang), Ке Юсянь (Ke Yusyan), Лі Веймін (Li Vejmin), Томас Х. С. Лі (Thomas H. C. Lee), Цзін Лін (Jing Lin), Лю Ся (Lyu Sya), Сюб Сейцин (Syuj Syujcin), Чжао Хайтао (Chzhou Hajtao), Ше Юань Ш. (Sha Juan), Руй Ян (Rui Yang), а також матеріали сучасних академічних рейтингів та офіційних сайтів Міністерства освіти Китайської Народної Республіки та закладів освіти. Однак здійснений аналіз показав, що в науковій літературі бракує розвідок, в яких здійснено комплексний аналіз витоків та сучасних проблем розвитку приватних закладів вищої освіти у Китаї.

Мета статті – схарактеризувати особливості становлення та розвитку приватної вищої освіти в Китаї в різні історичні періоди, розкрити переваги та недоліки приватного сектору вищої освіти на сучасному етапі, окреслити можливості використання позитивного досвіду в Україні.

Методи дослідження. На підставі історіографічного аналізу виявлено ступінь розробленості обраної проблеми. З використанням ретроспективного аналізу розкрито витоки зародження приватної вищої освіти в Китаї та розвиток досліджуваного феномену в різні історичні періоди. За допомогою синхронного аналізу розвитку сучасного освітнього простору схарактеризовано особливості стану приватної вищої освіти в Китаї. На основі методу узагальнення представлено висновки та окреслено перспективи подальших досліджень обраної теми.

Виклад основного матеріалу. Аналіз наукової літератури дозволяє висвітлити глибоку традицію зародження та розвитку приватної вищої освіти в Китаї, що заслуговує на увагу дослідників. Першим приватним закладом освіти в Китаї вважається осередок Конфуція, заснований у VI ст. до н. е. в епоху Чуньцю, що поклало початок розвитку приватної освіти. Приватні заклади вищої освіти шуюани (академії) зароджуються у стародавньому Китаї з ініціативи послідовників Конфуція у VII ст. за часів Танської династії, з якою починається так званий «золотий вік» китайської історії. Шуюани були своєрідними навчально-дослідницькими осередками («студіями»), заснованими знаними вченими. Тут збиралися мудреці та їхні учні, щоб вивчати і викладати класичні твори. Хоча спочатку шуюани були державними редакційними відомствами і книгосховищами, однак із часом ця назва закріпилася за приватними осередками видатних вчених. Кожна академія мала власну адміністративну структуру й викладацький склад та мала економічну незалежність (Lee, 2000).

Особливе зростання мережі шуюанів відбувалося в епоху династії Сун (X–XIII ст.), коли приватні академії активно розвивалися за державної підтримки. Важливим символом визнання статусу академії було вручення імператором каліграфічної вівіски та цінних книг. Шуюани створювалися в усамітнених місцях на лоні природи, де суєта не відволікала від зосередження на високому. Навчання полягало передусім в інтерпретації конфуціанських текстів та аналізі проблем політичного життя, що сприяло розширенню кар'єрних та освітніх можливостей молоді із соціальних низів, зростанню соціальної мобільності носіїв знань (Lee, 2000). Необхідно зазначити, що серед чотирьох великих академій стародавнього Китаю, що мали суттєвий вплив на політичний і духовний розвиток країни, особливе значення має Академія печери білого оленя – видатний осередок конфуціанства і неоконфуціанства, який діяв протягом восьми століть.

Але з часом зросла підозра держави до осередків «конфуціанських мистецтв» (через проведення дискусій, софістику, красномовство), які вважалися причиною вільнодумства, непокори уряду та загибелі держави. Тому за часів династії Юань (1271–1368 рр.) було посилено державний контроль над шуюанами. Під час династії Цін (1636–1912 рр.) постали тисячі академій для підготовки до імператорського іспиту, проте водночас залишалися й такі, що функціонували як центри освіти й науки (всього понад 7 тисяч шуюанів). З часом деякі них стали університетами, школами, музеями, бібліотеками. Зрештою, академії були скасовані в 1898 р. внаслідок Стоденної реформи (Lee, 2000).

Проте вже з початку XX ст. почали з'являтися сучасні приватні вищі школи: у 1905 р. створено Університет Фадан і Китайський університет, а в 1919 р. – Університет Сяминь і Університет Нанкей. Стрімкий розвиток приватного сектору призвів до того, що вже в першій половині XX ст. він став вагомою складовою системи вищої освіти. 93 університети із 223, які комуністичний уряд взяв під контроль до 1949 р., були приватними вищими школами. Проте після націоналізації освіти на початку 1950-х років приватні заклади вищої освіти було ліквідовано, тому цілих тридцять років (1952–1982 рр.) приватна вища освіта у Китаї не функціонувала. Внаслідок політичної реформи Ден Сяо Піна 1982 р. було знову відкрито Китайський соціальний університет в Пекіні та реабілітовано приватний сектор вищої освіти (Lin, 1999).

В оновленій Конституції 1982 р. передбачалося, що держава заохочує засновувати заклади вищої освіти різних типів, що заклало легальне підґрунтя для розбудови приватного сектору у 1987–1992 рр. (Zha, 2006), проте це супроводжувався загостренням таких проблем, як незадовільний рівень управління та зловживання адміністрацією службовим становищем. Згідно з Постановою про функціонування закладів вищої освіти 1987 р. відповідальність за відкриття і діяльність приватних вищих шкіл покладено на місцеві органи влади. Внаслідок курсу ринкової економіки реформ Ден Сяо Піна у 1992–2002 рр. започатковано новий етап у розвитку приватної вищої освіти у країні, що було закріплено в Постанові про функціонування вищих навчальних закладів 1997 р. та в Законі про сприяння приватній вищій освіті 2002 р.

Особливо швидкими темпами розвивається сектор приватної вищої освіти в Китайській Народній Республіці з початку ХХІ ст., причому більшість приватних коледжів сконцентровано в мегаполісах із високо розвинутою економікою. Так, у 2002 р. в Пекіні діяла 91, а в Шанхаї – 177 приватних вищих шкіл. Причому серед ініціаторів та провайдерів приватних закладів вищої освіти Китаю переважають колишні викладачі та чиновники, бізнесмени; представники політичних сил та громадських організацій (особливо демократичного спрямування); підприємства та профспілки; державні вищі школи з дочірніми коледжами; іноземні вищі школи та кампанії.

Упродовж останнього десятиріччя кількість державних закладів вищої освіти зросла на 15%, а приватних – на 10%, хоча цією статистикою не охоплено вищі школи із спеціальних адміністративних районів Сянган, Гонконг, Тайвань, Макао. Лідером з розвитку приватної вищої освіти є провінція Гуандун (54 таких заклади). Натомість у Тибетському автономному окрузі немає жодного приватного закладу вищої освіти. Сьогодні в республіці функціонують такі визнані приватні заклади вищої освіти, як Пекінський міський коледж, Коледж Пейхуа у Сіані, Коледж Шужень у провінції Чжэцзян, Цзіліньський університет іноземних мов, Університет Сіху в Ханчжоу (*全国高等学校名单, 2021*).

Задля активізації використання позитивного зарубіжного досвіду уряд Китаю розробив ряд нормативних актів, згідно з якими було дозволено створювати спільні заклади освіти із зарубіжними партнерами: до 2020 р. у Китайській Народній Республіці працювало 2332 таких заклади приватної вищої освіти, половина з яких – за програмами бакалаврату та вище (*教育部, 2021*). Зокрема, статус юридичної особи мали Нью-Йоркський університет у Шанхаї, Ліверпульський університет у Сучжоу, Мельбурнський політехнічний інститут у Фучжоу, Ізраїльський політехнічний інститут у провінції Гуандун, Університет Дюка в Куньшані, Університет Кіна в Венчжоу, Чженчжоуський професійний транспортний інститут Євразії у Чженчжоу, Ноттінгемський університет у Нінбо, Коледж Сентенніал у Сучжоу.

Останнім часом у розвинутих районах країни з'явилися цілі студентські містечка із приватних коледжів та університетів. Відповідно до курсу держави деякі слабкі державні вищі школи перетворено на приватні, що стало шансом на виживання для закладів із незадовільним фінансуванням та управлінням, що

отримали нові засоби регуляції та приватні кошти. З 1999 р. в державних вищих школах з'явилися дочірні коледжі, що є відносно незалежними, перебуваючи під централізованим управлінням. Фінансовими джерелами життєдіяльності приватних закладів освіти є плата за навчання; інвестиції спонсорів та добровільні внески; банківські займи; іноземні інвестиції; підприємницький прибуток; спеціальні державні фонди тощо. Серед найважливіших проблем у розвитку вищої приватної освіти в Китаї є регіональна диспропорція мережі таких закладів (Yang, 2011), гостра конкуренція за студентів, які платять високу плату за освіту, незначна фінансова допомога від держави та нерозвинутість культури добровільності у країні.

Характеризуючи управлінський аспект, необхідно зазначити, що приватна вища школа Китаю має автономію, а уряд затверджує створення таких закладів, акредитує програми та реалізує оцінку якості освітніх послуг. Рада опікунів призначає президента, що несе відповідальність за освіту та адміністративні рішення, затверджує плани та вирішує найважливіші питання. Більшість приватних коледжів, орієнтуючись на затребуваність фахівців, пропонують гнучкі програми, що відповідають вимогам ринку праці: фінанси, бізнес-адміністрування, економіка, маркетинг, іноземні мови, комп'ютерна техніка тощо. Більшість приватних коледжів мають двох-трьох-річні програми (Юань, 2004).

Треба зауважити, що хоча викладачі і студенти приватних закладів вищої освіти мають рівний правовий статус із державними, проте насправді є певні відмінності. Студенти приватних вишів чітко диференціюються за віком і рівнем підготовки. Особливістю приватних закладів освіти є більша увага до індивідуальних потреб студентів та сприяння працевлаштуванню випускників. Крім викладачів, які постійно працюють в приватному закладі вищої освіти, запрошують лекторів із державних вишів та коледжів, але їм не надають пільги (матеріальна допомога, медичне страхування, пенсії тощо).

Важливо, що приватні вищі школи Китайської Народної Республіки допомагають студентам скласти національні екзамени, приймаючи на свої програми підготовки випускників шкіл, які не вступили до державних університетів. Завдяки цьому студенти приватних закладів вищої освіти успішно складають державні та місцеві екзамени, а також університетські екзамени, отримуючи сертифікат або диплом. Проте через різний рівень підготовки студентів приватних вищих шкіл та

обмеженість факультетів, більшість таких закладів не можуть гарантувати високий рівень освіти. Стрімкий розвиток приватного сектору вищої освіти в Китаї водночас вимагає вирішення складних проблем, таких як обмежені фінансові можливості, відсутність власних кампусів та засобів обслуговування, (за винятком таких, які щедро спонсоруються потужними підприємствами) (Юань, 2004).

Водночас останнім часом посилюється тенденція до «приватизації» державних університетів у Китаї. Широкими є повноваження університетів щодо фінансування – заклади вищої освіти мають право генерувати власний прибуток; активною стала диверсифікація та комерціалізація, важливим джерелом якої є прибуток від науково-дослідних фондів, продажу інноваційних товарів, консалтингу і дослідницьких послуг тощо.

З урахуванням узагальнення та екстраполяції позитивного зарубіжного досвіду серед основних рекомендацій, спрямованих на вдосконалення діяльності приватних закладів вищої освіти в Україні виокремлено такі:

- на державному рівні – вдосконалення нормативно-правового забезпечення, зміна порядку оподаткування закладів такого типу, організація соціального захисту представників студентсько-викладацького складу; оптимізація державно-приватного партнерства у сфері вищої освіти (здійснення державної підтримки перспективних наукових проектів);

- на регіональному рівні – розширення сфери компетенцій місцевих органів влади в забезпеченні функціонування приватних закладів освіти;

- на інституційному рівні – висока адаптованість програм до змін ринку праці, увага до індивідуальних потреб студентів та сприяння працевлаштуванню випускників.

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок. У результаті проведеного дослідження підтверджено наявність глибокої традиції приватної вищої освіти в Китаї, що пов'язано з діяльністю шуюанів (академій), заснованими знаними вченими. Порівняно з державними, сучасні приватні заклади вищої освіти Китайської Народної Республіки мають такі основні переваги: диверсифіковані джерела фінансування, гнучкі механізми управління та саморегуляції функціонування, більш адаптовані до змін на ринку праці освітньо-професійні програми, реалізація студентоцентризованого підходу в

організації освітнього процесу тощо. Серед найважливіших недоліків у розвитку вищої приватної освіти в Китаї є регіональна диспропорція мережі таких закладів, висока плата за навчання і відповідно доступність тільки для вищих прошарків суспільства, гостра конкуренція за студентів, корумпованість та зловживання владою представників адміністрації, незначна фінансова допомога від держави та недостатній розвиток культури доброчинності у країні.

Перспективи подальшого розроблення обраної проблеми полягають у вивченні можливостей використання позитивного досвіду підготовки педагогічних кадрів у приватних закладах вищої освіти Китаю.

ЛІТЕРАТУРА

- Юань, Ш. (2004). *Частное высшее образование в Китае: эволюция, особенности и проблемы*. URL: <https://elar.urfu.ru/bitstream/10995/713/1/UM-2004-03-10.pdf> (Yuan, Sh. (2004). Private higher education in China: evolution, features and problems.)
- Lee, T. H. C. (2000). *Education in Traditional China, a History*. Leiden: Brill, E. J.
- Lin, J. (1999). *Social transformation and private education in China*. Westport, Connecticut: Praeger Publishers.
- QS World University Rankings 2023: Top global universities. (2022). <https://www.topuniversities.com/university-rankings/world-university-rankings/2023>
- Yang, R. (2011). *Progress and Paradoxes: New Developments in China's Higher Education*. URL: https://www.researchgate.net/publication/226663951_Progress_and_Paradoxes_New_Developments_in_China's_Higher_Education
- Zha, Q. (2006). The resurgence and growth of private higher education in China. *Higher Education Perspectives*, 2, 1. URL: <https://jps.library.utoronto.ca/index.php/hep/article/view/627>
- 教育部：中外合作办学机构和项目达2332个 本科以上1230个 [Міністерство освіти: китайсько-іноземні кооперативні навчальні заклади та проекти досягли 2332 і 1230 зі ступенем бакалавра або вище]. (2020). URL: https://www.sohu.com/a/439725925_120952561 (Ministry of Education: Sino-foreign cooperative educational institutions and projects reached 2,332 and 1,230 with a bachelor's degree or higher)
- 全国高等学校名单 [Список національних коледжів та університетів]. (2021). URL: http://www.moe.gov.cn/jyb_xxgk/s5743/s5744/A03/202110/t20211025_574874.html (List of national colleges and universities. (2021))

SUMMARY

Pshenychna Liubov, Korzh-Usenko Larysa, Sydorenko Olena. Development of Private Higher Education: China's Experience.

The article presents the historical and pedagogical aspect and reveals the current state of development of higher private education in China. Based on the use of modern scientific methods used in historical-pedagogical research, the relevance and origins of the studied phenomenon are highlighted; the degree of development in

modern scientific literature is clarified; the peculiarities of the formation and development of private higher education in China in different historical periods are characterized. Based on the extrapolation of the positive Chinese experience, recommendations aimed at optimizing the activities of private higher educational institutions in the conditions of reforming the system of higher education in Ukraine (at the state, local and institutional levels) have been developed.

As a result of the conducted research, the presence of a deep tradition of private higher education in China was confirmed, which is connected with the activities of shuans (academies) founded by well-known scientists. Compared to state, modern private institutions of higher education of the PRC have the following main advantages: diversified sources of funding, flexible mechanisms of management and self-regulation of functioning, educational and professional programs more adapted to changes in the labor market, implementation of a student-centered approach in the organization of the educational process, etc.

Among the most important shortcomings in the development of higher private education in China are the regional disproportion of the network of such institutions, high tuition fees and, accordingly, availability only to the upper strata of society, fierce competition for students, corruption and abuse of power by representatives of the administration, insignificant financial assistance from the state, and underdeveloped culture charity in the country.

Prospects for the further development of the chosen problem consist in studying the possibilities of using the positive experience of teaching staff training in private higher education institutions in China.

Key words: *private higher school, higher education system, positive foreign experience, private institution of higher education, privatization, private sector of higher education.*

УДК 378:37.03(510)

Їн Чу

ORCID ID 0000-0003-4976-7555

Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка

Аліна Сбруєва

Сумський державний педагогічний університет імені А.С. Макаренка

ORCID ID 0000-0002-1910-0138

DOI 10.24139/2312-5993/2023.02/106-126

ТЕНДЕНЦІЇ ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ КИТАЮ В КОНТЕКСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ІНІЦІАТИВИ «ОДИН ПОЯС, ОДИН ШЛЯХ»

У статті виявлено тенденції інтернаціоналізації вищої освіти Китаю в контексті реалізації ініціативи «Один пояс, один шлях» у нормативному, організаційному та суб'єктному вимірах розгляду. Показано специфіку досліджуваного феномену на інституційному, національному, регіональному та глобальному рівнях розвитку. Здійснено структурно-логічний аналіз цілей, принципів, напрямів та форм реалізації «Плану дій - 2016» як освітньої складової Ініціативи «Один пояс, один шлях» (ОПОШ). Схарактеризовано активності широкого кола суб'єктів «Освітнього шовкового шляху», зокрема державних структур, університетів та їх мереж, регіональних та глобальних економічних